

DIAMANT

DE GOUDEN EEUW IN DE REPUBLIEK

HISTORISCHE CONTEXT (VWO) 'STEDEN EN BURGERS IN DE LAGE LANDEN, 1050-1700'

Causaliteit is een lastige vaardigheid voor leerlingen: het classificeren en bedenken van oorzaken en gevolgen van een gebeurtenis. Om vervolgens dan ook nog eens te bepalen welke oorzaak of gevolg nu het meeste heeft bijgedragen aan een gebeurtenis, lijkt helemaal onbegonnen werk. De werkvorm 'Diamant' helpt hierbij. Door met medeleerlingen te discussiëren over de gebeurtenis en haar oorzaken, leren leerlingen betekenis te geven aan oorzaken, gevolgen daarvan te bedenken en deze vervolgens naar waarde te classificeren.

De 'Diamant' laat leerlingen:

- oorzaken van een gebeurtenis bedenken
- van oorzaken gevolgen bedenken
- onderscheid maken tussen politieke, culturele en economische oorzaken
- betekenis geven aan oorzaken
- de complexiteit van gebeurtenissen uitleggen

Onderwerp	Het derde deelonderwerp van de Historische Context 'Steden en burgers in de Lage Landen' (de periode 1602-1700)
Activiteit	Leerlingen doorlopen verschillende rondes waarin ze uiteenlopende activiteiten moeten verrichten
Tijdsduur	De werkvorm duurt 50 minuten, inclusief nabespreken
Beginsituatie	Niveau: bovenbouw vwo In de klas is er aandacht geweest voor de deelvraag 'In hoeverre bepaalde de burgerij de ontwikkelingen in de Republiek in de Gouden Eeuw (1602-1700)?'
Instrueren	Wat: hiërarchie maken van de oorzaken van het begin van de Gouden Eeuw Hoe: een schema met oorzaken aanvullen door gevolgen daarbij te bedenken. Op basis van het schema de oorzaken in een diamant plaatsen Waarom: het verklaren van gebeurtenissen is complex
Uitvoeren	Leerlingen werken in tweetallen en doorlopen de verschillende rondes. Leerlingen vullen het oorzaak-gevolg schema in. Daarna plaatsen ze de kaartjes (oorzaken) in de diamant. Vervolgens vullen ze het opdrachtenblad in.
Nabespreken	Wat: wat heb je op het lege kaartje ingevuld? Welke drie oorzaken staan bovenin en onderin in de diamant? Hoe: hoe heb je vastgesteld of een oorzaak belangrijker was dan een andere? Waarom: het verklaren van een gebeurtenis is complex. Leg dit uit aan de hand van de sedentaire revolutie. Advies is om iedere ronde 10 minuten te laten duren en deze dan vervolgens gezamenlijk na te bespreken (dit om te voorkomen dat leerlingen gedurende het proces niet te herstellen fouten maken).

Literatuurverwijzingen:

- Aardema, A. (red.), *Leerlingen construeren het verleden: Actief Historisch Denken 3* (Boxmeer, 2011).
- Havekes, H. (red.), *Geschiedenis doordacht: Actief Historisch Denken 2* (Boxmeer, 2005).
- Fisher, P. (red.), *Thinking Through History* (Londen, 2000).
- Vries, J. de (red.), *Actief Historisch Denken: Opdrachten voor activerend geschiedenisonderwijs* (Boxmeer, 2004).

Deze werkvorm is volledig tot stand gekomen om geschiedenisdocenten te inspireren activerende didactiek toe te passen in hun lessen. Mocht u van mening zijn dat in deze specifieke werkvorm content gebruikt is waarover u copyright beschikt, kunt u zich wenden tot de beheerder van de website.

DIAMANT

DE GOUDEN EEUW IN DE REPUBLIEK (CONTEXT)

HISTORISCHE CONTEXT (VWO) 'STEDEN EN BURGERS IN DE LAGE LANDEN, 1050-1700'

Tussen 1585 en 1672 werd de Republiek het rijkste land ter wereld. Deze periode is ook wel bekend komen te staan als de Gouden Eeuw. Aan deze bijzondere periode liggen verschillende oorzaken ten grondslag. Sommige van deze oorzaken waren echter net iets belangrijker dan andere. In deze werkvorm ga je deze oorzaken proberen te classificeren van belangrijk, naar minst belangrijk. Doorloop daarvoor de verschillende rondes.

Ronde 1

Bekijk de oorzaken die in het schema hieronder beschreven staan. Vul in het schema het directe gevolg (of de gevolgen) van die oorzaken in. Als je het niet zeker weet mag je in je boek kijken. Als het schema is ingevuld, ga je naar de volgende ronde.

Oorzaak	Direct gevolg
De val van Antwerpen in 1585	
De oprichting van de Verenigd Oost-Indische Compagnie in 1602	
Gewetensvrijheid in de Republiek	
Een netwerk van openbaar vervoer in de Republiek	
Particularisme in de Republiek	
Nauwe samenwerking tussen gewesten en steden	
Innovatie door kooplieden	
Conflicten in het Heilig Roomse Rijk, Engeland en Frankrijk	
Handel in graan (Oostzeegebied)	

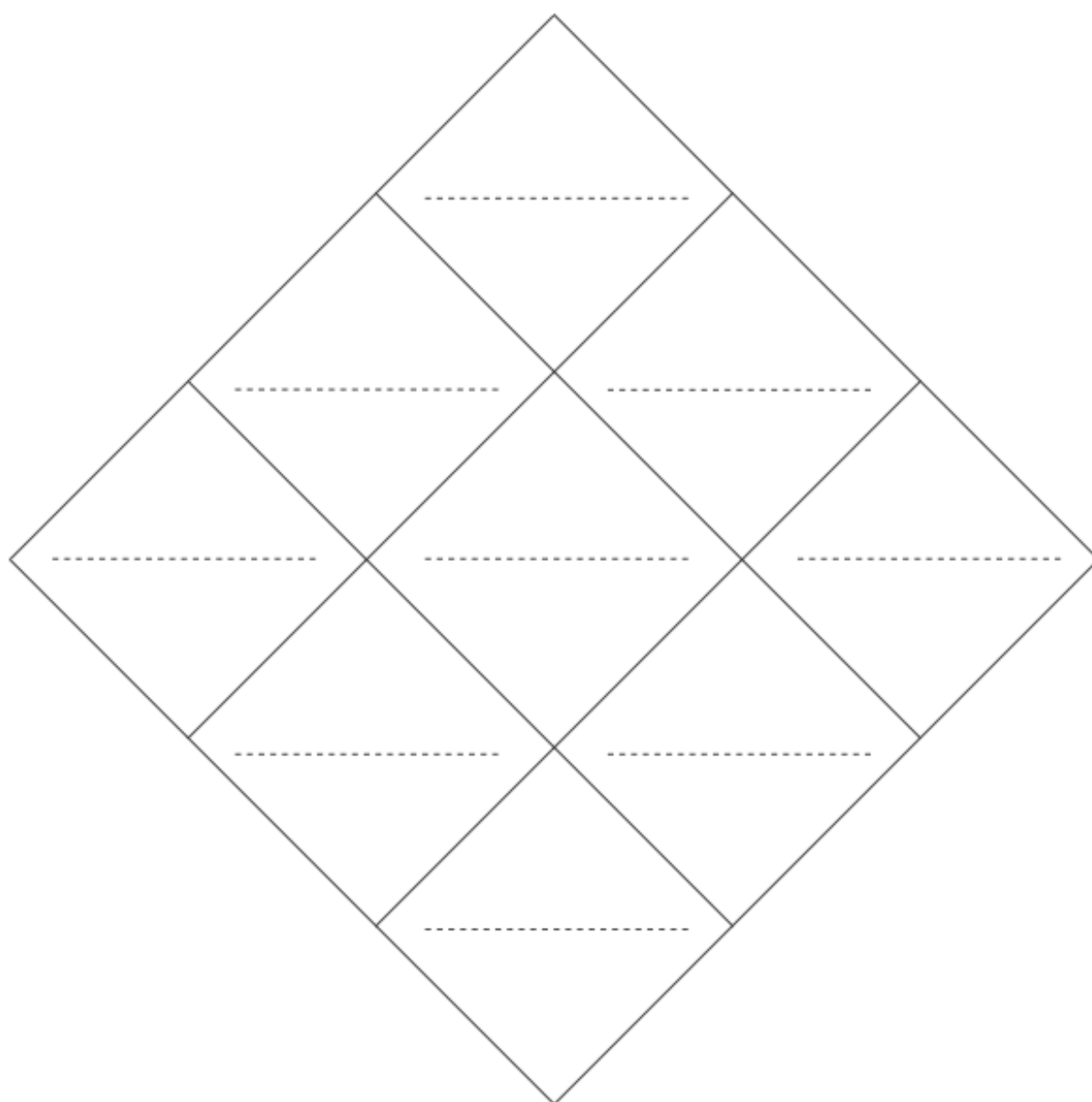
DIAMANT

DE GOUDEN EEUW IN DE REPUBLIEK (CONTEXT)

HISTORISCHE CONTEXT (VWO) 'STEDEN EN BURGERS IN DE LAGE LANDEN, 1050-1700'

Ronde 2

Knip de negen kaartjes uit het blad dat je van je docent krijgt en plaats ze samen met je medeleerling in de grote lege diamant. Bedenk bij het samenstellen van de diamant dat je de minst belangrijke oorzaak voor het ontstaan van de Gouden Eeuw helemaal onderin plaatst. Hoe hoger je in de diamant komt, des te belangrijker vind je de oorzaak. Als je het met elkaar eens bent over de samenstelling van de diamant schrijf je de oorzaken in de lege diamant.

de val van Antwerpen (1585)

de oprichting van de VOC in 1602

gewetensvrijheid in de Republiek

**een netwerk van openbaar vervoer
in de Republiek**

particularisme in de Republiek

**nauwe samenwerking tussen
gewesten en steden**

innovatie door kooplieden

**conflicten in het Heilig Roomse Rijk,
Engeland en Frankrijk**

handel in graan (Oostzeegebied)

Ronde 3

Geef door middel van een kleur in de diamant aan om welke soort van oorzaak het gaat. Probeer een oorzaak onder één van de kleuren onder te brengen. Het gaat om accenten. Mocht een oorzaak onder meer verschillende soorten te plaatsen zijn, breng dan meerdere kleuren aan.

Kleur oorzaken van overwegend:

- politiek-bestuurlijke aard: **blauw**
- sociaal-economische aard: **rood**
- cultureel-mentale aard: **groen**

DIAMANT

DE GOUDEN EEUW IN DE REPUBLIEK (CONTEXT)

HISTORISCHE CONTEXT (VWO) 'STEDEN EN BURGERS IN DE LAGE LANDEN, 1050-1700'

Nadat je samen met medeleerlingen die diamant naar jullie eigen goeddunken hebt voltooid, beantwoord je onderstaande vragen individueel.

1. Bekijk de 'Diamant' en geef aan welke oorzaak jullie als belangrijkste hebben geplaatst. Beargumenteer jullie keuze.

---

2. Bekijk de 'Diamant' nogmaals en geef aan welke oorzaak jullie als minst belangrijk hebben geplaatst. Beargumenteer jullie keuze.

De centrale vraag bij deze deelcontext luidt (zie de syllabus): In hoeverre bepaalde de burgerij de ontwikkelingen in de Republiek in de Gouden Eeuw (1602-1700)?

3. Geef in maximaal drie zinnen een antwoord op deze vraag.

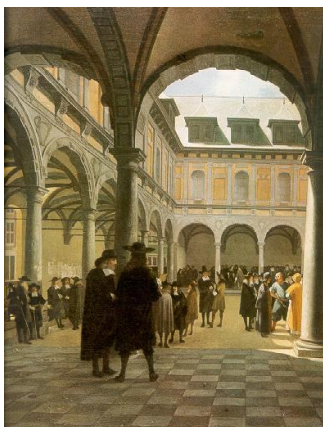

Eén van de oorzaken voor het begin van de Gouden Eeuw in de Republiek maar die wel als essentieel kan worden gekenmerkt (zie de syllabus) is de rol van Amsterdam.

4. Hieronder zie je twee afbeeldingen. Leg voor beide afbeeldingen uit hoe ze hebben bijgedragen aan het economische succes van de Republiek.

Links: In de beurs van Amsterdam (Berckheyde, 1670)

Rechts: Stapelplaats in Amsterdam, langs de grachten (onbekend, ca. 1650)

In 1672 kwam er definitief een einde aan de Gouden Eeuw die de Nederlandse Republiek zoveel had gebracht. Dit einde was ingegeven door verschillende gebeurtenissen en ontwikkelingen, zowel in het binnenland als buitenland.

5. Bestudeer onderstaande oorzaken voor het einde van de Gouden Eeuw. Geef per oorzaak een korte toelichting en geef aan of het gaat om een binnenlandse of buitenlandse reden.

Oorzaak einde Gouden Eeuw	Toelichting	Binnenlands	Buitenlands
Einde burgeroorlogen Engeland en Frankrijk			
Mercantilisme Engeland en Frankrijk			
Regenten trekken zich terug uit de handel			
Oligarchisering			
Investerings van regenten in het buitenland			
Het Rampjaar (1672)			

